

MECANISMOS DE COHESIÓN TEXTUAL

A cohesión non se refire ao significado do texto senón a como está construído; á maneira en como se conectan entre si os seus elementos para conseguir un resultado lóxico, fácil de entender e fluído. Os recursos lingüísticos que empregamos para establecer esas conexións entre as oracións coñécense como **mecanismos de cohesión textual**.

Os procedementos de cohesión textual clasifícanse en:

Mecanismos de cohesión léxica

Refírese aos mecanismos que emprega a lingua para relacionar o texto coa realidade á que fai referencia. Os principais mecanismos de cohesión léxica son a repetición, procedementos referenciais (anáfora, catáfora, deíxe), a substitución (sinónimos, antónimos, hiperónimos, metáforas, metonimias, paráfrases, perífrases) e a supresión.

Mecanismos de cohesión gramatical

Refírese á vinculación que existe entre as diversas oracións e os parágrafos que configuran o texto. Para marcar esta relación utilízanse unha serie de palabras que denominamos conectores (explicativos, temporais, comparativos, de orde...). Onda eles cobra especial importancia a puntuación.

MECANISMOS LÉXICOS DE COHESIÓN

Entre os **mecanismos léxicos de cohesión** máis empregados encóntranse as **repeticións ou recorrencias**, os procedementos referenciais (anáfora, catáfora, deíxe), as substitucións e as elipses ou eliminacións.

REPETICIÓN OU RECORRENCIAS

► Repetición léxica

Repítense palabras co obxectivo de destacar ou focalizar esa palabra.

María Mariño é descendente da serea Mariña da que herdou o amor polo mar. Pero María e Mariña tiñan algo máis en común: un nó na gorxa. O de Mariña era de carne e un castigo por converterse en muller; o de María era de tristura e colocáronllelo aí a pobreza...

Carme Hermida, *María Mariño. Unha serea en terra.*

► Repetición ou recorrencia morfosintáctica

Consiste na repetición das mesmas clases de palabras e incluso das mesmas estruturas ou funcións sintácticas.

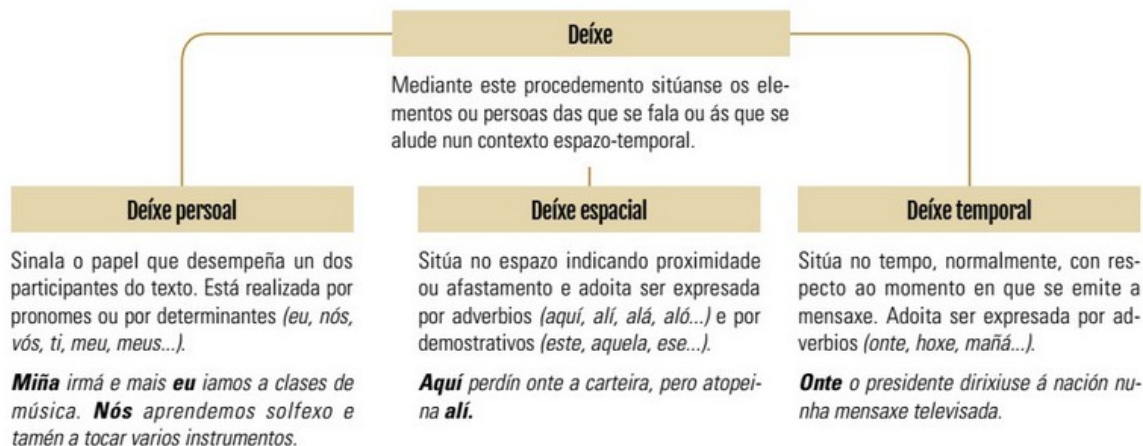
Neste caso, falamos de **paralelismos**.

Non falo pra os soberbios,
non falo pra os ruíns e poderosos,
non falo pra os finchados,
non falo pra os baleiros,
non falo pra os estúpidos...

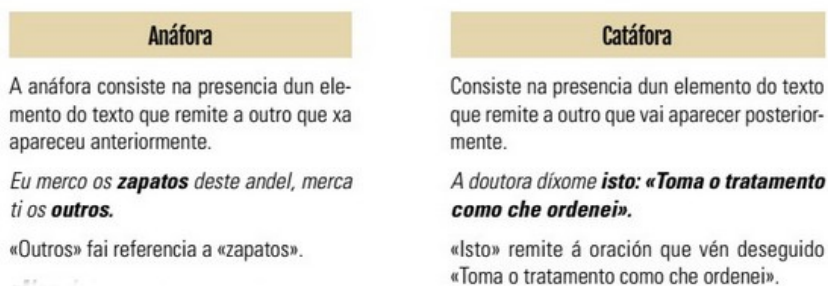
Celso Emilio Ferreiro

----- (do libro de texto de Rodeira) -----

PROCEDEMENTOS REFERENCIAIS

O procedemento deíctico pode ser anafórico ou catáforico:

Para evitarmos a reiteración excesiva nos textos empréganse, ademais dos procedementos xa vistos, a **substitución** e a **eliminación**.

A SUBSTITUCIÓN

A **substitución** pode ser **semántica**, realizarse con palabras ou expresións que nos van servir para expresar a mesma idea (sinónimos, antónimos, hiperónimos, metáforas, metonimias, paráfrases, perífrases ou circunloquios) ou trocar os termos por pronomes e verbos.

Sinonimia	Antonimia	Hiperonimia
Consiste en empregar palabras que teñen un significado igual ou semellante ao daquela que queremos substituír.	Consiste en empregar palabras cun significado contrario ao daquela que queremos substituír.	Emprego de palabras ou de frases que posúen un significado xeral que engloba o doutros vocábulos máis concretos.
<i>Esta muller é a miña muller. ► Esta muller é a miña esposa, dona.</i>	<i>Queren xogadoras altas e estas rapazas non son altas.</i>	<i>Os alumnos e as alumnas presentáronse a un concurso. ► O alumnado presentouse a un concurso.</i>
Se empregamos calquera dos dous sinónimos evitamos repetir a forma <i>muller</i> .	Para non repetir o adxectivo <i>altas</i> , podemos recorrer ao seu antónimo: <i>Queren xogadoras altas e estas rapazas son baixas.</i>	<i>Na tenda mercou sabas, fundas de colchóns, almofadas, colchas, edredóns... ► Na tenda mercou roupa de cama.</i>

Metonimia

Designase unha cousa ou unha idea co nome doutra coa que mantén unha relación semántica. Por exemplo, cando dicimos «tomei unha copa» o que queremos dicir é que tomamos o contido dunha copa; «no museo hai varios Laxeiros», enténdese que son obras deste pintor; «saco o cranio ante a túa xenialidade» o que se quere dicir é «saco o sombrero ante a túa xenialidade»...

Metáforas

Substituímos un termo por outro co que mantén unha relación de semellanza.

Messi, correu pola área contraria e marcou. O certo é que ao máquina non hai quen o pare.

Cando un texto constitúe, todo el, unha metáfora denominámola **alegoría**. Por exemplo, as fábulas e as parábolas.

Paráfrase

A paráfrase consiste en redactar un texto con palabras e frases distintas da orixinal.

O neno deulle un bico na testa a seu pai. ► O pequeno pousou un ósculo na fronte do seu proxenitor.

Perífrase ou circunloquio

As perífrases ou circunloquios consisten no uso de máis palabras das necesarias para expresar unha idea ou concepto.

O presidente do Goberno vai recibir a persoa responsable deste centro educativo de secundaria. ► O presidente do Goberno vai recibir a directora do instituto.

A ministra destacou que se reduciu a mobilidade exterior. ► A ministra destacou que se reduciu a emigración.

ELIPSE OU ELIMINACIÓN

A **elipse** consiste na supresión dalgún elemento ou parte do enunciado (palabra, frase, oración ou parágrafo).

Cada galo canta no seu galiñeiro, e o que é bo, no seu e no alleo.

No exemplo elídese o verbo **cantar**: *Cada galo canta no seu galiñeiro, e o que é bo, canta no seu e canta no alleo.*

Repara!

Sempre que poidas, substitúe os verbos *ser, estar, facer e haber* por outros máis acordes coa idea ou significado que queres expresar. O abuso destes verbos dá lugar a un texto pobre e repetitivo.

CONECTORES TEXTUAIS

Existen unha serie de unidades lingüísticas, palabras e expresións como conxuncións, adverbios, locucións..., que permiten relacionar as distintas partes dun texto (frases, oracións, parágrafos...) e as ideas expostas nel. Estas unidades denomínanse **conectores** ou **marcadores do discurso** e contribúen, xunto cos procedementos léxicos vistos nas fichas anteriores, a darlle cohesión ao texto.

A gramática conta con numerosos conectores, pero os máis comúns son os aditivos, os opositivos, os consecutivos, os referidos ao espazo e ao tempo e os organizadores do discurso.

ADITIVOS E OPOSITIVOS

Conectores aditivos	Conectores opositivos ou de contraste
<p>Empréganse para establecer unha relación de suma, un matiz intensificativo ou de grao máximo entre uns segmentos lingüísticos e outros ou entre unhas ideas e outras. En definitiva, engádese información nova á xa exposta.</p> <p>Algúns dos máis usados son:</p> <p><i>E, tamén, ata/até, do mesmo xeito, incluso, ademais, a propósito, por riba, aínda máis...</i></p>	<p>Empréganse para establecer relacións de oposición ou de contraste entre os distintos enunciados. Poden expresar matices como a restrición (<i>non obstante, en certo modo...</i>) ou a exclusión (<i>en cambio, ao contrario...</i>).</p> <p>Algúns dos máis usados son:</p> <p><i>Pola contra, ao contrario, máis ben, non obstante, pero, con todo, así e todo, agora ben...</i></p>

Repara!

Ás veces, e de forma ocasional, pódense relacionar as distintas partes do discurso empregando o procedemento da **xustaposición** e prescindido dos conectores.

Aproxímase unha forte treboada. Mantían ben pechadas as portas e as ventás.

CAUSAIS-CONSECUTIVOS

Os **conectores causais** expresan relacións entre os enunciados de causa, razón ou motivo e os **de consecuencia**, o resultado ou consecuencia de algo.

Porque te portaches mal, vante castigar.

Neste exemplo, o conector *porque* establece unha relación directa entre a **causa** de «portarse mal» e o seu **efecto**, «vante castigar».

Os marcadores textuais causais e consecutivos máis frecuentes son:

► Causais

porque, pois, posto que, dado que, por culpa de, por mor de...

► Consecutivos

pelo tanto, por conseguinte, en consecuencia, daquela, xa que logo, por iso, de aí que,

ESPAZO E TEMPO

Os **conectores espazo-temporais** son palabras ou expresións (normalmente adverbios, locucións adverbiais, preposicións e locucións prepositivas) que sitúan os enunciados no espazo e no tempo.

Conectores temporais

► Poden expresar relacións de **anterioridade**, de **simultaneidade** e de **posterioridade** con respecto ao momento en que se fala ou se emite o enunciado.

- **Conectores que expresan anterioridade:** *antes, anteriormente, daquela...*
- **Conectores que expresan simultaneidade:** *actualmente, hogano, xa, agora, agora mesmo, no intre, mentres, asemade, entrementes...*
- **Conectores que expresan posterioridade:** *despois, logo, deseguida, a continuación, ao cabo de...*

► Poden localizar un suceso no tempo tomando como referencia as **estacións** (*primavera, verán...*) ou as **partes do día:** *cedo, tarde, trasantonte, antonte, onte, hoxe, mañá, pasadomañá, pola mañá, pola tarde, pola noite...*

► Poden expresar **frecuencia dunha acción:** *sempre, a miúdo, nunca, xamais...*

► Poden expresar **indeterminación no tempo:** *arredor de, sobre, máis ou menos, aproximadamente...*

► Poden expresar un **suceso imprevisto:** *de súpeto, de repente...*

► Poden sinalar o **tempo que se tardou en realizar unha acción:** *nun tris, inmediatamente, nun vira vira...*

Conectores espaciais

Son conectores que localizan os enunciados e os participantes nel nun lugar determinado. Normalmente, esta función realízana preposicións, locucións preposicionais, adverbios e locucións adverbiais. Os máis comúns son:

- **Preposicións e locucións preposicionais:** *a, ata/até, a través de, a partir de, ante, de, desde, no medio de, cara a, diante, detrás...*
- **Adverbios e locucións adverbiais:** *arriba, abaixo, esquerda, dereita, aquí, aí, alí, aló, alá, adiante, atrás, en fronte...*

Repara!

Na escolla que fagamos dos conectores é importante ter en conta o seu carácter informal ou culto. Por exemplo, «por culpa de» é un conector máis informal que «por mor de». O mesmo acontece con marcadores como «xa que logo» máis culto que «daquela».

Fixate na diferenza entre estes enunciados.

- O delegado cometeu un delito fiscal, por culpa do cal o destituiron.*
- O delegado cometeu un delito fiscal, por mor do cal o destituiron.*
- Seguiron as pautas indicadas pola dirección; daquela, non son responsables do acontecido.*
- Seguiron as pautas indicadas pola dirección; xa que logo, non son responsables do acontecido.*

Os exemplos **b** e **d** presentan un carácter máis culto ca os exemplos **a** e **c**, que son máis informais.

Os conectores consecutivos acostuman ir no inicio do enunciado e seguidos dunha coma.

ORGANIZADORES DO DISCURSO

As palabras e grupos de palabras que nos axudan a estruturar e organizar as ideas cando falamos ou cando as expoñemos nos parágrafos denomínanse **organizadores do discurso**. Temos organizadores para empezar un **discurso**, para **continuar** e para **concluir**.

Os marcadores máis importantes son os introdutorios ou tematizadores, os ordenadores, os comentadores, os digresores, os reformuladores, os distanciadores e os conclusivos.

Marcadores introdutorios ou tematizadores

Introducen un tema: *no inicio, en principio, en comezando, para empezar, ante todo, en primeiro lugar...*

En comezando este achegamento ao desenvolvemento dos principais proxectos xornalísticos, veremos cales callaron e cales non.

Marcadores comentadores

Introducen un tema novo ou ofrecen unha perspectiva distinta da ofrecida anteriormente: *pois ben, dito isto, así as cousas...*

*Estes son os dez requisitos esixidos polo goberno municipal para autorizar os gastos. **Pois ben**, o equipo de goberno municipal considera que neste momento existen unha serie de gastos que cumpren tales requisitos.*

Marcadores reformuladores

Aclaran o exposto anteriormente: *mellor dito, é dicir, ou sexa, noutras palabras, máis ben, isto é...* Dentro deles podemos incluír os **exemplificadores**: *por exemplo...*

No venres, ou máis ben na madrugada do sábado, aconteceu o trágico accidente.

Marcadores ordenadores

Introducen unha orde ou secuencia de ideas: *en primeiro lugar, en segundo lugar, por unha parte, por outra, dunha banda, doutra banda...*

Dunha banda, con este libro mergulla en historias interesantes e, **doutra banda**, abre as portas á fantasía.

Marcadores digresores

Introducen un tema que ten pouca relación co anterior: *dito sexa de paso, a propósito, por certo, entre paréntese, a todo isto...*

*Existen moitas versións sobre as orixes de San Vitorio; nós apoiámos a dada por un gran historiador que, **dito sexa de paso**, ten debilidade por Maside.*

Marcadores distanciadores

Introducen a pouca relevancia que se lle quere dar ao dito anteriormente: *en calquera caso, de todas as maneiras, de todas as formas, de todos os xeitos...*

*Confío pouco na mansedume e, **en calquera caso**, prefiro a resistencia.*

Marcadores conclusivos ou sintetizadores

Introducen unha recapitulación ou conclusión do dito anteriormente: *en resumo, por fin, como conclusión, en definitiva, resumindo, en síntese...*

Resumindo, todos temos que continuar loitando polos dereitos laborais.

Repara!

Existen organizadores propios do discurso oral que non se acostuman empregar na escrita a non ser que reproduzamos un discurso falado. Algúns deles son: *claro, ves, oes, escoita, e vai e, non sí, o caso é que...*

Ademais dos conectores e organizadores do discurso lembra que é fundamental coidar a presentación e a puntuación. É importante coñecer cal é a estrutura propia dunha carta, dunha reportaxe, dun resumo... así como usar os signos de puntuación axeitados para conseguir un texto coherente e ben cohesionado.

OS MARCADORES TEXTUAIS

CONECTORES (Para ligar ben as ideas)

- ▣ **Aditivos (para engadir ideas relacionadas)**: ademais, tamén, así mesmo, do mesmo xeito, igualmente, á parte diso, alén diso, e aínda máis...
- ▣ **De reforzo (para confirmar e ampliar)**: en efecto, así é, efectivamente, de feito, en realidade...
- ▣ **De concreción (para inserir detalles e exemplos)**: por exemplo, en concreto, concretamente, en particular, como ilustración...
- ▣ **Contraargumentativos (para contrastar ideas, indicar oposición)**: ante isto, pola contra, polo contrario, en cambio, porén, agora ben, non obstante, con todo, así e todo...
- ▣ **Causais - consecutivos (para ligar causas e consecuencias)**: debido a, por causa de, entón, daquela, polo tanto, por iso, por conseguinte, así pois...
- ▣ **Reformuladores (para explicar mellor, rectificar, precisar)**: ou sexa, é dicir, quer dicir, ou o que é o mesmo, mellor dito, máis ben, noutras palabras, en calquera caso, de todos os xeitos, en todo caso, iso si...
- ▣ **Recapitulativos e conclusivos (para resumir e pechar)**: en resumo, en síntese, en conclusión, visto o anterior, en definitiva...

ORGANIZADORES DO DISCURSO (Para estruturar a información)

- ▣ **Para ordenar as ideas (inicio, continuidade, enumeración, peche)**: en primeiro lugar, para empezar, en segundo lugar, a seguir, por un lado/unha parte, por outro lado/outra parte, por último, finalmente...
- ▣ **Para inserir digresións ou comentarios**: por certo, a propósito, pois ben, falando de...

MODIFICADORES TEXTUAIS (Para orientar o sentido)

- ▣ **Para introducir a actitude do emisor ou amosar puntos de vista**: sen dúbida, sinceramente, por sorte, habitualmente, desde a nosa posición...
- ▣ **Para situar a información (tema, fontes, marco...)**: no que se refire a, a respecto de, no que atinxe a, en canto a, segundo este informe, como dixo X, nestas circunstancias...

MODALIZADORES (Para indicar valoración na conversa)

- ▣ **Marcadores conversacionais**: claro, de acordo, desde logo, por suposto, vale...